

ЖИВОТ ДО ГРАНИЦА

Известувањето на македонските медиуми за Ромите и визната либерализација

Институт
за
европска
политика.
Скопје

Изработката на оваа анализа е поддржана од страна на Институтот Отворено Општество во соработка со Тинк Тенк Фондот на Фондациите на Отворено Општество.

Апстракт

Оваа анализа ги испитува негативните учиноци на јавната дискурзивна стратегија по притисоците на ЕУ кон Македонија за злоупотреба на безвизниот режим. Анализата ги опфаќа најгледаните и најчитаните медиуми во Македонија и начинот на известување околу проблемот на враќањето на Ромите од граничните премини на Република Македонија, што во исто време е и противзаконски акт. Медиумите одиграа клучна улога во негативното врамување на Ромите како етничка заедница, која беше затечена со реперкусиите кои се јавија по визната либерализација. Негативното врамување на цела една етничка група доведе до појавата на двојно кршење на правата на ромската популација.

Предговор

Оваа анализа е подготвена во рамките на проектот „Справување со препреките за излез - Ромите на македонските граници“, (“Combating barriers for exit: Macedonian Roma at the borders”) кој го спроведуваат Институтот за европска политика од Скопје и здружението на граѓани КХАМ од Делчево. Главната цел на проектот е придонес кон менување на јавниот дискурс втемелен на политиките и практиките, претставувајќи ги Ромите како закана за безвизниот режим во Македонија. Проектот истражува како процесот на визната либерализација, како инструмент на европеизацијата, резултира во донесување политики кои го ограничуваат слободното движење на етничките Роми во случајот со Македонија.

Содржина

Абстракт	02
Предговор	03
Содржина	04
Вовед	05
Методологија	08
Вратените Роми од граница низ призмата на македонските медиуми	11
Известувањето на печатениот дневен весник Дневник	11
Известувањето на печатениот дневен весник Вест	12
Известувањето на печатениот дневен весник Утрински весник	15
Известувањето на печатениот дневен весник Коха	18
Известувањето на интернет-порталот Република, албанска редакција	19
Известувањето на телевизијата Сител	20
Заклучоци	21
Библиографија	23

На 19 декември 2011 година, по предлог на Европската комисија и со согласност на Европскиот парламент, стапи на сила одлуката на Советот на министри за правда и внатрешни работи на ЕУ за измена на Регулативата 539/2001, со која на Република Македонија ѝ беше доделен безвизен режим со државите од Шенген-зоната.¹

Во периодот од 2010 до 2015 година, бројот на баратели на азил во Германија од Република Македонија, претставува 60.888. На годишно ниво, највисокиот број баратели на азил се јавува во 2015 година, со 15.855 апликанти.²

Во мај 2011 година, Белгија побара од Европската комисија суспензија на безвизниот режим за Македонија и Србија.³ Во 2012 година, во Македонија четири лица беа осудени по 4 години затвор за злоупотреба на безвизниот режим.⁴ Заканите за повторно враќање на визите, повторно излегоа на површина откако Европскиот парламент во 2013 година изгласа резолуција која ќе се користи како механизам за спречување на злоупотребата на безвизниот режим. Тој механизам предвидува суспензија на правото на слободно движење доколку се продолжи со праксата на неосновано преминување на границите од страна на граѓаните на земјите од западен Балкан.⁵ Истовремено, во Македонија се засилија мерките за претпазливост на граничните премини и беше зголемена контролата. Воведени се информативни и репресивни мерки на граничните премини.⁶ Мерките беа спроведувани генерално врз ромското население, при што на Ромите на граница им беа барани дополнителни документи како гарантно писмо и 500 евра во готовои да докажуваат дека нема да бараат азил по Европските држави. Дури и во случаи кога тие ги исполнувале овие незаконски „услови“, тие биле враќани од граница.⁷ Службените лица на граница им пишувале на пасошите две букви „АЗ“, азиланти.⁸ Извештаите на невладините организации, како и извештајот на Комесарот за човекови права на Советот на Европа, покажуваат за тоа дека Ромите се дискриминирани на граничните премини и дека се расно профилирани на граница.⁹ Тоа беше потврдено и од страна на Народниот правобранител, кој во соработка со Мисијата на ОБСЕ и со Хелсиншкиот комитет за човекови права, во 2015 година организираа конференција на тема „Ограничување на правото на слобода на движење на Ромите на граничните премини“, и на конференцијата дојдоа до заклучок дека на Ромите правото на слободно движење им е ускратено и тие се дискриминирани и расно профилирани на граница.¹⁰

¹ 2001. Council Regulation (EC) No. 539/2001 of 15 March 2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. (EC) No. 539/2001. Official Journal of the European Communities.

² Romalítico, "Migration of Roma in EU: The Case of Romani Asylum Seekers from Western Balkans". Roma Policy Analysis, 2016, 1-7. 5.

³ Simonida Kacarska, Europeanisation through mobility: visa liberalization and citizenship regimes in the Western Balkans (University of Edinburgh: School of Law, 2012), 17.

⁴ Simonida Kacarska, ibid. 18.

⁵ Боби Христов, „ЕП одобри можно враќање на визите, ако има злоупотреби“, 24 вести, 12 септември 2013 година, пристапено во април/мај 2016 година, <http://24vesti.mk/ep-odobri-mozhno-vrakjanje-na-vizite-ako-ima-zloupotrebi>

⁶ Катерина Блажевска, „Суспензијата на безвизниот режим е казна за граѓаните“, DW, 6 декември 2013 година, пристапено во април/мај 2016 година, <http://www.dw.com/mk/суспензијата-на-безвизниот-режим-е-казна-за-граѓаните/a-17276344>

⁷ „Кој може да лета за Германија“, Нова Македонија, пристапено во април 2016 година, <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=62114725183&id=9&setlzdanie=23205>

⁸ Monthly Report for the Situation of the Roma Rights in Macedonia (May - June 2011), извештај, ROMA RIGHTS FORUM "ARKA" (2011).

⁹ Human Rights of Roma and Travellers in Europe (Strasbourg: Council of Europe Publications, 2012), 81-85.

¹⁰ Годишен извештај за степенот на обезбедувањето, почитувањето, унапредувањето и заштитата на човековите слободи и права 2015, извештај, Народен правобранител на Република Македонија (2016), 87.

По неколку бранови на миграции на граѓани од Македонија во земјите-членки на ЕУ, Ромите беа ставени „на тапет“. Поради таа причина, институциите на системот на претставниците на европските тела во рамки на ЕУ, почнаа да спроведуваат дискриминациски практики кои не се во согласност со уставно-правните и со политичките норми и човекови права, пред сè, во Македонија.¹¹

Последица на тие имплементирани рестрикции предложени од страна на ЕУ е враќањето на Ромите од македонските граници, со изговор дека мотивите за нивно преминување на границата се есенцијално поврзани со миграциски карактер, односно нивната крајна цел е барање економски азил во земјите-членки на ЕУ (Западна Европа).

Оваа анализа ги испитува негативните учиноци на јавната дискурзивна стратегија по притисоците на ЕУ кон Македонија за злоупотреба на безвизниот режим. Анализата ги опфаќа најгледаните и најчитаните медиуми во Македонија и начинот на известување околу проблемот на враќањето на Ромите од граничните премини на Република Македонија, што во исто време е и противзаконски акт.

Во политичка и културна смисла, ромската заедница е признаена само како инфериорна во однос на другите неромски заедници. Таа во јавноста постојано се приспособува и се става во некоја функција на останатите заедници, кои политички и културно се супериорни во однос на ромската. Во таа насока, медиумите одиграа клучна улога во негативното врамување на Ромите како етничка заедница, која беше затечена со реперкусиите кои се јавија по визната либерализација. Негативното врамување цела една етничка група, доведе до појавата на двојна виктимизација на ромската популација.

Дискурзивната анализа, претставува можност да се испитаат текстуалните параметри на еден јазик и наратив кој доминира во секојдневната комуникација. Преку овој метод се испитуваат идеолошките наследи во светот, во кој јазикот претставува механизам на премостување субјекти со крајни идеолошки, политички, културни и психолошки импликации.

Дискурзивната анализа го прифаќа светот како текстуална граѓа или просто како „*текст, односно систем на текстови кои треба да бидат прочитани од страна на лицето кое ги анализира и ги иследува психолошките процеси кои се наоѓаат во текстовите*“.¹²

Постојаната конструкција на јазикот ги обликува и ги полни со значења различните јазични параметри и поими. Со ова, јазикот влегува во функција на политиката и политичките собитија. Во процесот на колективна субјективизација преку јазикот и наметнатиот наратив, дискурзивната анализа претставува своевидна деконструкција и „отшрафување“ на идеолошките суплументи кои ги носи со себе јазикот извлечен оддоминантната идеологија.

¹¹Simonida Kacarska, *ibid.* 20.

¹²Peter Banister, *Qualitative Methods in Psychology: A Research Guide* (Buckingham: Open University Press, 1994), 92.

Таа е идеална можност за анализа на идеологијата во психологијата, доколку ја читаме доследно.¹³ Идеологијата е често „невидлива“ и преполна со значења кои привлекуваат внимание, а имаат карактер на дефокус и оттргнување на вниманието од структурата и душата на пораката. Медиумската дискурзивна анализа ги испитува сите категории со кои јазикот вешто контекстуализира или деконтекстуализира. Светот на јазикот претставува пандан на светот во кој живееме, меѓутоа на тоа се додава и зголемена доза на значења и симболи кои го стеснуваат или го прошируваат поимот за одредени аспекти од секојдневието.

Информацијата за тоа дека Ромите претставуваат закана за визната либерализација во Македонија, имплицира логика на опструкција на интегрирачките процеси на Македонија во ЕУ. Со тоа Ромите стануваат непријатели. Така, Ромите се жртви на дискурзивна стратегија со која со подлабоки резони во интертекстуални анализи на дневните весници, можат да се забележат интериоризираната логичка и практичка компонента во општеството. Овие заклучни согледувања во поширок обем следат на самиот крај од анализата.

Во продолжение следи методологијата на истражување, врз чија основа во следното поглавје следат истражувачките наоди од реализираната медиумска анализа.

¹³Ian Parker, *Qualitative Psychology: Introducing Radical Research* (Maidenhead, England: Open University Press, 2005), 88.

Методологија

Анализата поаѓа од актуелниот истражувачки проблем за постоењето на негативните стереотипни прикази на ромската популација во македонското општество. Истражувањето се обидува да го разоткрие односот кој медиумите го градат кон ромската популација, односите и контекстите кои намерно или не, ги вметнуваат Ромите во негативен однос кон останатото население и репродукцијата на стереотипи кои тие ги бетонираат, и тоа се прашањата од наш интерес при квалитативната анализа на медиумските текстови поврзани со известувањето за враќањето на Ромите од македонските граници. Како истражувачки метод во медиумската анализа е применета критичката дискурзивна анализа.

Во истражувачкиот примерок се опфатени традиционалните и новите медиуми што излегуваат на национално ниво на целата територија на Република Македонија на македонски и на албански јазик. Главен критериум при селекцијата на истражувачкиот примерок е досегот на медиумот до националната јавност, односно читаноста на весниците, гледаноста на телевизиските станици и бројот на уникатни посети и прегледани страници на интернет-порталите. Врз основа на овие критериуми, во примерокот се вклучени 7 медиуми. Пет од нив се печатени и онлајн-медиуми (Дневник, Коха, Република, редакција на албански јазик, Утрински весник и Вест) и 2 телевизиски куќи (Сител и Канал 5).

Печатените медиуми се селектирани врз основа на нивниот тираж. Најтиражен дневен весник во Република Македонија е весникот „Вест“, со отпечатени 32.000 примероци. По него следат весникот „Дневник“, со 25.000 примероци, и „Утрински весник“, со 10.200 примероци. Треба да се земе предвид фактот дека во временската рамка на нашето истражување се појавија нови весници, исто како што дел од нив и престанаа да излегуваат. Сите тие не влегоа во истражувачкиот примерок е поради тоа што не постоеше можност во континуитет да се следи нивното известување низ годините назад. Весникот „Коха“ е најтиражен весник на албански јазик, кој излегува на целата територија на нашата земја. Порталот Република, редакција на албански јазик, претставува информативен интернет-портал. Сител телевизија неколку години по ред, според анализите на Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, е најгледана телевизија, која во 2011 година бележи 28,98% удел во вкупната гледаност, додека Канал 5 е на второ место со 16,71%,¹⁴ во 2012 година Сител бележи 22% удел во гледаноста, додека Канал 5 на второ место со 9% удел во гледаноста, и во 2013 година Сител бележи вкупно 28,60% удел во гледаноста, додека Канал 5 12,80% во вкупниот удел на гледаност.¹⁵

Потрагата по текстови и прилози на медиуми доведе до ситуација на неможност докрај да се исцрпат изворите (медиумите) и нивната историја околу овој проблем. Канал 5 и Сител поради непознати причини, не им ги обезбедуваат на македонските читатели и истражувачи во целост своите архиви на прилози на нивните веб-страници. Со тоа, се намалува можноста на подлабока

¹⁴ Анализа на пазарот на радиодифузната дејност за 2012 година, Совет за радиодифузија на Република Македонија (2013), 11.

¹⁵ Анализа на пазарот на радиодифузната дејност за 2013 година, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги (2014), 9.

аналитичка обработка на нивниот начин на информирање, а со тоа и подобро идентификување на медиумските јазли на наративната пајажина. Пребарувањето на телевизиските прилози низ архивите на самите телевизии би одзел подолг период на механичко пребарување, прегледување и селекција, кои бараат повеќе време и ресурси.

Во истражувањето се анализирали објавените текстови што се однесуваат на темата „Враќањето на Ромите од македонските граници“. Самата селекција на текстовите произлегува од востановената временска рамка на известување, која опфаќа поопсежен временски период од 2011 до 2016 година. Причината за оваа временска рамка претставува извештајот од страна на ЕУ и појавата на т.н. „лажни азиланти“ во 2011 година, кои на некој начин ја заострија реториката на ЕУ кон Македонија¹⁶ и кон Србија околу користењето на можноста за безвизниот режим, со можност за негово губење.

Врз база на вака дефинираната временска рамка на истражувањето, во критичката дискурзивна анализа беа вклучени 25 новинарски текстови поврзани со темата.

¹⁶ Simonida Kacarska, Europeanisation through mobility: visa liberalization and citizenship regimes in the Western Balkans, (University of Edinburgh, School of Law, 2012) 17.

Вратените Роми од граница низ призмата на македонските медиуми

Известувањето на печатениот дневен весник Дневник

Весникот „Дневник“, во изданието од 20 февруари 2011 година, го објавува текстот со наслов „Белгија ја затвора азилантската приказна“, <http://dnevnik.mk/?ItemID=36CF7F2E3EF7AE48BE96AC52AFD04D99>.

Реченицата: „Огромното мнозинство на лицата што бараат азил во Белгија, а доаѓаат од Македонија, Србија и од Косово, се Роми...“ е во сооднос со насловот, односно произлегува од насловот. Азилантите и Ромите како клучни зборови во една синтеза на „лажни азиланти“ го кристализира поимниот однос на претходно етаблираните стереотипи. Во текстот, авторот на текстот излегува со бројки дека 75% од барателите на азил се Роми од Косово, додека 25% се Албанци. Од самиот текст останува нејасно дали цитираното лице само го предпочило овој податок, или, пак, новинарот произволно си ја дополнително реченицата со свои податоци. Во прилог на оваа дилема, оди и директниот цитат во продолжение на текстот, каде што Ван Ден Булк никаде не ја наведува етничката припадност на лицата, туку само земјите од каде тие доаѓаат. На тој начин, постои можност новинарот на „Дневник“ да врши сопствено вградување на една етничка група во негативен контекст, надвор од она што изворот на информации го предпочил во својата изјава. Во продолжение ја елаборира тезата дека македонските Роми кога бараат азил низ западните држави, се пријавуваат како Роми од Косово. Наводно, тоа ја зголемува шансата за добивање азил. Со тоа повторно Ромите се на удар со конструкции, кои една партикуларна информација се есенцијализира како генерална за еден етникум. дојде до нарушување на човековите права со постапувањето на надлежните служби. Ниту една од одредбите на овој Закон не остава простор на државните власти за спроведување дискриминаторска практика кон Ромите, ниту, пак, за спроведување институционализирано расно

Весникот „Дневник“, во изданието од 26 мај 2011 година, го објавува текстот со наслов „Македонија да не ги затвора границите за Ромите-азиланти“, <http://www.dnevnik.mk/default.asp?ItemID=33FDF309747DFE4FB2E26378B656547F>.

Новинарскиот текст уште во самиот наслов врши изедначување на азилантите со Ромите како етничка група. Ваквата зборовна кованица „Роми-азиланти“, како своевиден новинарски неологизам, служи за изедначување два термини во текстот: „Роми“ и „азиланти“. И покрај тоа што е наведен цитат од невладината организација како извор на информации, со новинарската интервенција во насловот се имплицира дека појавувањето на азилантите како проблем произлегува од Ромите. Оваа реченица целосно ги усвојува стереотипите дека Ромите се враќани од граница, и дека патниците кои патуваат од ромската етничка заедница се барателите на азил. Во истиот текст, во продолжение може да се прочита реченица како: **бројките покажуваат дека најголемиот број лажни азиланти во Германија се Роми.** Ова е кохеренцијата со насловот и со стереотипот кој е репродуциран во содржината на овој текст. Тоа претставува дискриминација

par excellence, затоа што слободата на напуштање на границите на државата не е условена од етничката припадност.

На самиот крај од текстот се вметнува завршна реченица што ја фаворизира македонската Влада, како текстуален сегмент што нема врска со темата на новинарскиот текст, и претставува текст кој во насловот го вклучува негативно селектираниот семантички профил за Ромите кои ја напуштаат границата.

Весникот „Дневник“, во изданието од 10 јуни 2011 година, го објавува текстот со наслов „Белгија се закани со визи за Македонците од септември“,

<http://www.dnevnik.mk/?ItemID=B67B5CB642ADD041A0AAD7A7961FEC65>.

Овој текст е продолжување на низата текстови кои ги поврзуваат барателите на азил со припадниците на ромската етничка заедница. Користејќи се со информации на ЕК, авторката на текстот смета дека 80% од македонските баратели на азил се Роми, додека 20% Албанци. Подолу во текстот, исто така, Ромите се идентификувани како група која е закана за Македонија и е мотивирана од економски причини. Со тоа се цементира логиката на Роми – азиланти – опасност. На крај, завршува со „Комисијата мора да ја стави Македонија пред свршен чин“, наратив на опасност од губење привилегии кои ЕУ ги обезбедува за Македонија, а таа опасност ја предизвикуваат Ромите. Овој текст се повикува на официјални извори на информации и на „доверлив извештај“ до кој „дојде Дневник“, стои во текстот. Тука не е јасно дали новинарот има направено подлабока анализа на извештаите на кои се повикува или само произволно и некритички пренесува делови од извештајот на кој се повикува. Исто така, нема трага од меѓународни организации за заштита на човекови права, ниту, пак, од домашните невладини организации за заштита на човековите права кои би ја довеле под знак прашање дискурзивната линија на ЕУ преточена во текстот. Во текстот недостига спротивната страна на веќе изјавеното.

Весникот „Дневник“, во изданието од 14 декември 2014 година, го објавува текстот со наслов „Има ли европска правда за Ромите?“,

<http://dnevnik.mk/?ItemID=C69B6F16F4A6514092B6F96D4594648B>.

Текстот има карактер на објаснување на проблемот кој се јавува во врска со безвизниот режим и опасностите од негово губење поради категорија наречена „лажни азиланти“ составена од Роми. Авторката на текстот се обраќа на ЕУ и бара од неа интервенции кои би биле во насока на зголемување на социјалните пакети и можности, со што Ромите би добиле подобра социјална положба и не би ги мотивирало да емигрираат. Во овој текст, поимот „лажни азиланти“ се артикулира во воведот на текстот, т.е. првиот параграф. Парафразира изјави на претставници на ромски организации, кои го афирмираат истиот израз како поим кој опфаќа цела една популација. Речениците: „Невладините апелираат да престане, како што велат, нееднаквиот третман на Ромите на граница и ограничувањето на слобода на движењето. Не ја негираат фактичката состојба дека мнозинството лажни азиланти се од оваа етничка заедница, но сметаат дека поради лажните азиланти, потенцијалните патници не смеат да ја напуштат државата“, покажуваат дека во јазичката артикулација поимот „лажни азиланти“ се повнатрешнува кај субјектот кој е дискриминиран и структурно е маргинализиран, инфериорен во однос на доминантните наративи. Овој текст истакнува дека проблемот не е во Македонија туку е во ЕУ, со што прави алокација на одговорност. Уште подлабоко, новинарската кованица „како што велат“, претставува

редакциско оградување во текстот од самата изјава што новинарот ја пренесува. Самата кованица вметната во текстот им посочува на читателите дека новинарот се оградува од изјавата на невладините организации, истовремено пласирајќи им го тоа значење и на читателите кои треба да го прочитаат текстот.

Весникот „Дневник“, во изданието од 15 декември 2014 година, го објавува текстот со наслов „ЕУ има проблеми со азилантите, а ја притиска Македонија“, <http://dnevnik.mk/?ItemID=F3CB8FD3A6E4F34195BEEF5D777EFE47>.

Во текстот на „Дневник“, од 15 декември 2014 година, со наслов „ЕУ има проблем со азилантите, а ја притиска Македонија“, врши изедначување на терминот азиланти со припадници на ромската популација уште во првиот параграф од текстот. Објаснувањето дека „осумчлена група Роми“ се вратени од границата претставува новинарска конструкција преку која авторот на текстот објаснува кои се азилантите поради кои Македонија е притисната од ЕУ. Негативното врамување на ромската популација е очигледно направено од страна на самиот автор на текстот, земајќи го предвид следниов параграф: „Според неа, во голем процент станува збор за нееднаков третман и дискриминација на ромската популација, која е и најбројна кога станува збор за лажните азиланти од Македонија, како и кршење на уставно загарантираното право на слободно движење и напуштање на државата“. При парафразирањето на изворот на информации, вметнат е сегмент на произволен начин од новинарот на текстот, кој нема никаква врска со сето она што се обидува да го опише оној што ја дава изјавата. Овој исклучително непрофесионален потег на новинарот, вперува прст кон Ромите како субјект од кој произлегува појавувањето на проблемот со лажните мигранти од Македонија. На тој начин, тие се суптилно обвинети како причинители на проблемот, и тоа токму во оној дел од текстот каде што треба да се прикаже нивното видување на нештата.

Известувањето на печатениот дневен весник Вест

Весникот „Вест“, во изданието од 19 мај 2011 година, го објавува текстот со наслов „(ЕУ спрема санкции) Визите ќе се вадат само во една амбасада“, <http://www.vest.mk/?ItemID=2AFE903159EA3F46BE91ECB22206D435>.

Текстот оперира со неконкретен, шпекулантски тон, бидејќи не е наведен прецизен извор на информации во текстот. Наднасловот на текстот ја презема функцијата да ги заплаши граѓаните, додека поднасловот „Македонските граѓани ќе се третираат како хулигани?“, ја дава примесата на таблоидитет. Сето ова е зачинето со недавање извор на информации во текстот. Во ваков контекст, со ненаведен прецизен извор, новинарот произволно го изедначува терминот „азиланти“ и „Роми“, ставајќи се во позиција на експерт. Имено, тој ја дава прогнозата дека азилантите можат да предизвикаат антиромско расположение.

Пред насловот има заклучок и заплашување, а тоа гласи „ЕУ спрема санкции“ и патем азилантите се претставени како загрозувачи на безвизниот режим, а крајот на последниот параграф гласи: „Во ЕУ признаваат дека знаат оти враќањето на визите може да предизвика антиевропско расположение во Македонија, како и антиромско расположение, бидејќи најголем дел од азилантите се Роми, но додаваат дека ако продолжи азилантскиот бран во земјите-членки, може сериозно да се засили расположението против проширувањето на Унијата“. Овој коментар на последниот пасус од текстот е своевиден факт за проблематичноста на текстот и за изнесувањето на стереотипот поврзан со Ромите и дискриминацијата која следи потоа. Етничката припадност не

претставува главна идентитетска оска врз која треба да се профилираат барателите на азил, особено не кога станува збор за расна профилација. Овој исказ се врзува со можноста за губење на безвизниот режим и со можност за префрлање вина. Коментарот на последениот параграф значи и заклучок на новинарот, а со тоа и потполно согласување со тој заклучок.

Весникот „Вест“, во изданието од 8 јуни 2011 година, го објавува текстот со наслов **„Во мај зголемен бројот на македонски баратели на азил во Швајцарија“**, <http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=332E09B42195E14F9A75B2624EB8B384>.

Написот претставува прилог во наративната дискриминациска динамика кон Ромите. Овој текст навидум изнесува информации кои се однесуваат на барателите на азил кои побарале азил во Швајцарија и нивната севкупна бројка. Овој текст прави аналогија на азиланти и Роми. Завршува со заклучок дека: **„Во соопштението на швајцарското биро за миграција, повторно јасно се нагласува дека најголемиот број подносител на барање за азил од Македонија се по потекло Роми, кои ја напуштиле земјата поради отсуство на социоекономски перспективи во земјата“**. Овој коментар во последениот параграф од текст значи согласување со таа констатација и, пред сè, заклучок од анализите кои ги спровел новинарот. Меѓутоа, етничката и расната идентификација на поимот „лажни азиланти“ претставува дискриминациски потег. Извештајот на Швајцарското биро за миграција,¹⁷ во годишниот извештај ја потврдува информацијата која ја пренесува новинарот во овој текст. Извештајот пренесува „исто како минатата година, и оваа година неколку илјади српски и македонски граѓани, од кои голем дел припаѓаат на ромската малцинска група, ги искористија предностите на олеснетите рестрикции за патување и аплицираат за азил во 2011 година во Шенген-државите“. Иследувањето на истиот дискриминациски пристап на Швајцарското биро, претставува главен проблем во овој напис и во целата антиромска агенда во однос на прикажувањето и профилирањето на Ромите во јавноста.

Весникот „Вест“, во изданието од 8 јуни 2011 година, го објавува текстот со наслов **„(Осуден кумановецот кој превезувал Роми во Германија и во Холандија) Осум години затвор на транс-спорт на азиланти“**, <http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=FF8413C176C8DE4CA60EFC049B5A5108>.

Текстот претставува грубо изедначување на терминот Роми и азиланти кој води кон негативна контекстуализација на текстот. Еклатантно дискриминациско четиво кое уште од насловот резонира со дискриминациска практика. Непотребно е етничкото идентификување на т.н. лажни азиланти и во овој случај нема можност за кривично гонење луѓе кои преминуваат граница. Целиот текст се ослонува на тезата дека Ромите кои се обидуваат да преминат граница, претставуваат престапници на законот. Дека тие априори имаат цел да побараат азил и дека чинат зло на интересите на државата (Република Македонија) и нејзините граѓани. Текстот зборува за злоупотреба на безвизниот режим, без претходно да се испитаат мотивите на „злосторниците“. Реченицата: **„Според обвинителството, тој ја оставил групата од 17 Роми на возраст од 20 до 50 години во комбе со германски таблички“**, е класично дискриминациско асоцирање и профилирање. Читателот и граѓанинот немаат потреба да знаат од каква етничка припадност доаѓале тие седумнаесетмина кои сакале да ја преминат границата, а биле сопсени со што им било забрането и погазено едно граѓанско право кое Уставот и законите им го овозможуваат.

¹⁷ Migration Report 2011, report, Federal Department of Justice and Police DFJP (2012), 19.

Авторот во последниот параграф продолжува со исто темпо. Имено „Кумановецот Ридван, кој на своето презиме го додал и презимето на сопругата, според полицијата, со комбе со германски таблички во повеќе наврати превезувал Роми. Тврдел дека ги носи на гости кај него во Германија. Но, обвинителството тврди дека тој го злоупотребил германското државјанство и неговите гости завршувале во центрите за азил“. Овој параграф ги има сите елементи на дискриминација и стереотипна наративна артикулација и шпекулативност. Авторот се согласува со овој коментар кој ги поврзува Ромите и центрите за азил во формирањето значење дека Ромите се тие што завршуваат во центри за азил како лажни азиланти.

Весникот „Вест“, во изданието од 19 март 2014 година, го објавува текстот со наслов „(Германија го елиминира проблемот со барателите на азил) Азилантите ќе се враќаат дома за една недела“, <http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=18B796D5466D9E43B81222F527AA5B25>.

Авторот низ целиот текст зборува за фрустрацијата на Германија по големиот број луѓе кои барале азил. Со тоа ја поврзува Македонија и западниот Балкан. Реченицата „Товарот особено го чувствуваат општините кои секоја есен се соочуваат со илјадници семејства Роми од Западен Балкан, кои во Германија доаѓаат на презимување“, е особено навредлива поради вметнувањето на етничката компонента во неа и поради афирмацијата на тезата дека Ромите претставуваат популација која не сака обврски и одговорност и ги претставуваат како номади и преселници, кои сакаат само да искористат нечија благосостојба и да ја експлоатираат. Споредбата со текстот на Дојче Веле,¹⁸ кој зборува за миграциите на ромската популација, текст кој, исто така, прави негативно врамување, говори дека цитираната реченица „Товарот особено го чувствуваат општините...“, претставува слободна интерпретација на новинарот. Таа реченица го репродуцира негативното претставување на Ромите во јавноста и ја нема во изворниот текст на кој реферира новинарот.

Весникот „Вест“, во изданието од 9 ноември 2014 година, го објавува текстот со наслов „(Проблемите со враќање од границите излегува од контрола) Ромите ќе си ги палат пасошите“, <http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=44FED39459DC85429205BA945A5C6EA6>. Текстот претставува своевиден новинарски текст кој пренесува и сублимира искази. Во текстот, интонацијата се става врз исказите на невладиниот фактор, политичката партија, но и на портпаролот на МВР. Насловот и воведот на овој текст носат свои проблематични елементи. Упатуваат на истакнувањето на ромската заедница како жртва на процесот, елаборирајќи ги ставовите на претставникот на Европскиот центар за правата на Ромите. Меѓутоа, видлива е постојаната дистанца на авторот за пообемна елаборација на проблемот, што значи и усвојување на веќе постојниот дискурзивен однос кон Ромите. Со тоа што еден текст претставува само пренос на ставови дури и тогаш кога се консултирани сите засегнати страни, без критички пристап, тој (авторот или текстот) ја пренесува само вредносната и идолошката зацементираност, која веќе има традиција на репродукција.

¹⁸ Stephanie Höppner, "Visa exemptions for Roma, Sinti put the test", DW, October 13, 2013, пристапено април/мај 2016 година, <http://www.dw.com/en/visa-exemptions-for-roma-sinti-put-to-the-test/a-16304000>

Известувањето на печатениот дневен весник Утрински весник

Весникот „Утрински весник“, во изданието од 9 август 2011 година, ги објавува текстовите со наслов „Забранет излез за Ромите од Македонија?“,

<http://www.utrinski.mk/?ItemID=B26D1B0EF6CFF646A5B85E69D654F839>,

и од 17 октомври 2012 година, текстот „Несаканите гости“ од Македонија, европски проблем“, <http://www.utrinski.mk/?ItemID=37647D5F5F6B7D439C61C7BD661DA818>.

Двата текста имаат логичка артикулација на проблемот со интервјуа со странски претставници на институциите, коишто се одговорни за аспектите поврзани со безвизниот режим. Во првиот текст (Забранет излез за Ромите од Македонија) се парафразираат зборовите на европски службеник, кој според пренесувачот (новинарот) го употребува зборот „лажни азиланти“. Последниот параграф од текстот пренесува цитати од директорот на Западен Балкан, Пјер Мирер. Цитатот изгледа вака: „Миграциите на Ромите можат да влијаат на процесот на проширување“. Цитат од овој вид крај на текстот има тенденција за носење заклучок и импонирање на тој заклучок како дефинитивен. Оваа метонимија алудира на патувањето за Ромите и стана еден вид лотарија, потоа преку стилско изразно средство се пренесува авторското мислење за целокупниот процес, по што следи обид на новинарот да објасни дека потегот на државните власти е рационална последица на континуираниот обид на Ромите да излезат надвор од границата на Македонија. Ова е типичен пример за негативно врамување на една цела етничка заедница под плаштот на произволни коментари непоткрепени со факти од новинарот. Со ова, на некој начин, се заклучува дека Ромите се тие кои го попречуваат процесот на проширување на ЕУ и тие со мотивите за миграции, постојано ја притискаат ЕУ со сите свои механизми да ја притиска администрацијата и органите во Македонија да ги спречуваат излезите од границата на граѓаните од ромска етничка припадност. А тоа се потврдува и со последниот цитат, кој значи и крај на текстот, а е изјава на шеф на политички оддел на делегацијата на ЕУ во Скопје, а цитатот гласи: **„Ако во сегашната клима, идните приеми се поврзуваат со прашањата за миграција, тогаш го зголемуваме ризикот за одбивање“**. Секој цитат на крај на текстот доколку не заврши со објаснување, оградување или коментирање, тој цитат може да значи и потврдување и согласување со ставот кој тој го изнесува. Со што, уште една варијанта на заплашување на читателот во однос на Ромите и можноста за предизвикување затворени граници за сите граѓани на Република Македонија, со тоа нужност за санкционирање на секој што по некоја основа ќе биде „лажен азилант“. Уште еден проблем во текстот е што тој не се консултира со „другата страна“, односно со засегнатите страни, особено ромските организации и застапниците на интересите на правата на граѓаните Роми, туку интервјуира, цитира, парафразира и носи заклучоци само врз изјави дадени од страна на претставници на ЕУ.

Вториот текст кој наликува на првиот и кој, исто така, комуницира со факторот на ЕУ, е насловен како „Несаканите гости од Македонија, европски проблем“. Низ целиот текст се протегаат коментари и стереотипи кои се однесуваат на Ромите и кои Ромите ги ставаат во знак равенство со баратели на азил априори. Реченицата: „Повеќето од азилантите, според владиниот извештај, се Роми, за кои Фридрих рече дека се несакани гости кои не ја почитуваат германската политика за азил“, оди во прилог на тезата дека „лажните азиланти“ се Роми по етничка припадност. Извадениот цитат претставува пасивна реченица која рефлектира во насока на тоа дека Ромите се

недвосмислено баратели на азил. Доколку категоријално ги разгледаме термините „азиланти“ и „несакани гости“, а во исто време во продолжение на текстот внимателно го прочитаме делот: **„Проблемот стана тема и на ниво на ЕУ, која признава дека Ромите се изложени на лоши услови за живот во нивните татковини“**, доаѓаме до паралела на азилантите како несакани гости, а тоа се Ромите и до моментот на лошите услови на Ромите во нивната татковина, односно пасивна конклузија дека Ромите не ги сакаат/сакаме никаде.

Во дел од текстот се слушаат тонови на сожалување и на „разбирање“ на позицијата на барателите на азил, меѓутоа проблемот и во овој случај е дека текстовите коишто се однесуваат на Ромите, навидум носат непристрасност и доза на еквиливанс. Не се такви, туку во својата структурна целина носат многу репродукции на стереотипи и дискриминачки сегменти.

Весникот „Утрински Весник“, во изданието од 11 април 2012 година, го објавува текстот со наслов **„Јанкуловска: - Се намалува бројот на лажни азиланти“**, <http://www.utrinski.mk/default.asp?ItemID=376D69C95B14E04EA5F5C4920D50B69E>.

Авторот на овој текст, ја вклучува синтагмата „лажни азиланти“. Првиот човек на МВР, кој е заштитник на редот и мирот, Уставот и законите, правата, пред сè, на сите граѓани, истапува со исказ дека има негативна појава во општеството и тоа претставуваат „лажните азиланти“.

Во продолжение на текстот, авторот ја цитира министерката за внатрешни работи: **„Напротив, ќе продолжиме да работиме со ист интензитет како што тоа го правевме и во изминатата 2011 година кога Република Македонија како одговор на проблемот што се појави презеде низа мерки и во делот на превентивата, но и во делот на репресивното дејствување“**, изјава дадена по завршување на конференцијата за Декада за инклузија на Ромите. Со ова, непосредно во текстот се прави гранично јадро на значења кои ги опфаќа поимот „лажни азиланти“, а тоа се Ромите и нивните проблеми. Со тоа, идентитетски се поврзуваат лажните азиланти со Ромите. Истото се потврдува со моментот во продолжение на текстот кој гласи: „Таа потенцира дека во делот на превентивното дејствување, Владата преку надлежните институции водеше интензивна кампања на терен, при што беа посетени огромен број населени места, **„главно населени со Роми“**, но и голем број општини низ Македонија, со цел граѓаните да се информираат за суштината и содржината на визната либерализација“. Со сегментот од реченицата **„главно населени со Роми“**, се врши укажување дека одредена етничка заедница не е доволно еманципирана/информирана. Тоа што само Ромите се истакнуваат како заедница која претставува закана и, пред сè, е заедница која не е доволно еманципирана, па и треба додатна еманципација, а останатите групи на граѓани едноставно не се спомнати, претставува само по себе дискриминација. Со ова стереотипите за Ромите се потврдуваат и се репродуцираат.

Авторот на текстот пренесува: „Освен повеќе кривични пријави за автопревозниците и туристичките агенции и парични казни кон овие правни лица, поголем број граѓани на Република Македонија, **кои не беа во можност да ја докажат целта на патувањето не можеа да ја напуштат земјата, бидејќи полициските службеници во согласност со шенгенскиот код и Законот за надзор на државната граница**, проценија дека причините заради кои тврдат дека патуваат не се доволно оправдани, односно не биле во состојба да приложат докази за тоа, изјави министерката за внатрешни работи, Гордана Јанкуловска“, без патем да ги разгласи тезите на министерката и да ги оспори потпирајќи се на Уставот и законите кои не пропишуваат обврска на патниците да ги докажуваат чистите намери за патување. Затоа што шенгенскиот код не претставува законска обврска на македонските чувари на поредокот и не е ратификувана во Собранието на Република

Македонија, односно не е вклучен во законите на Република Македонија. Уште еден доказ за тоа дека текстот е пристрасен, иако тежнее да се „продаде“ како таков, е фактот што авторот на прилогот не консултирал ниту една ромска организација којашто се занимава со оваа тематика. Релевантната законска регулатива го опфаќа член 27 од Уставот на Република Македонија, право на слобода на движење, и член 9 од Уставот на Република Македонија и членот 3 на „Законот за спречување и заштита на дискриминација се забранува дискриминација и помагање дискриминациско постапување врз основа на пол, раса, боја на кожата, род, припадност на маргинализирана група, етничка припадност или која било друга основа предвидена со закон или со ратификуван меѓународен договор“.¹⁹

Весникот „Утрински Весник“, во изданието од 25 октомври 2012 година, го објавува текстот со наслов „На граница треба пасош, а не бела кожа“,

<http://www.utrinski.mk/?ItemID=F2FEDEBFC92E3A4C935E4AB1C10134E5>.

Парафразираниот исказ кој не е цитиран дословно туку само раскажуван, а гласи вака: „Ружди Арифовски смета дека државата треба да се позанимава со Македонците со бугарски пасоши кои, според неговата оценка, ѝ прават проблеми насекаде изјаснувајќи се за Бугари, **а не да им прави пречки на Ромите кои сакаат привремено да одат во европските земји од чисто економски причини**“. Ова претставува своевидна конклузија на веќе стандардизираните предрасуди. Меѓу другото, заклучокот е дека Ромите се навистина емигранти и дека без разлика на нивниот мотив, тие ја напуштаат земјата само со идеја да го злоупотребат начелото на безвизниот режим, туристички патувања во земјите-членки на шенген-зоната. Синтагмата „според негова оценка“ всушност означува оградување на авторот на текстот од изјавата на Ружди Арифовски. Тој посочува дека со резерва треба да се земе искажаното мислење на соговорникот во текстот што самиот новинар го пишува.

Во продолжение е целосниот цитат на авторот на прилогот: „Зошто не враќаат од граница кога имаме биометриски пасоши? Зошто на некои луѓе само од нашата заедница им се бара поткуп од 200 до 300 евра за да поминат граница? Зошто таков однос само кон Ромите, а не и кон другите малцински групи во државата. Или сите слободно да патуваме во шенген-зоната или, ако тоа е решение, таа работа да се укине, па сите да бидеме еднакви пред законот“. Овој цитат со парафразата имаат есенцијална недоследност и непоклопливост. Цитатот го пренесува ставот дека одредена институција надлежна за контрола при излез на патници од државата, го крши законот и згора на тоа бара поткуп (корупција) за излез од граница. Додека парафразата зборува за елементи кои не се однесуваат на уставните и законските можности за слободно движење. Парафразата припаѓа во доменот на шпекулацијата. Враќањето на Ромите од граница, не може да се поврзе со елементи кои не соодветствуваат на прекршувањето на законите како мотивите за излез од државата и стекнувањето со бугарски пасоши.

Низ цел текст резонира конотацијата на емигрирање и бегане од сиромаштија. Тоа лесно во себе ја затвора и идентитетската врска со „лажните азиланти“ и како такви се носители на штетни дејства против интересите на државата во однос на интегративните процеси во ЕУ и безвизниот режим.

¹⁹ Анализа на случаи од стратешко застапување, Македонско здружение на млади правници (2016), 14.

Известувањето на печатениот дневен весник Коха

Весникот „Коха“, во изданието од 11 април 2012 година, го објавува текстот со наслов **„Bie numri i azilërkuesve të premë (Паѓа бројката на лажни баратели на азил)“**,

<http://koha.mk/aktuale/13374-bie-numri-i-azilkerkuesve-te-rreme.html>.

Овој текст носи латентна дискриминациска природа. Ја репродуцира претставата дека Ромите се всушност оние кои ја загрозуваат слободата на движење на останатите граѓани на Македонија, кои сакаат да патуваат надвор од Македонија. Текстот зборува за тоа дека бројот на „лажните азиланти“ е опаднат, при што Владата и ресорното министерство презеле активности во справувањето со оваа појава. Текстот пренесува изјава на министерката која го изразува задоволството дека опаднат е бројот на т.н. лажни азиланти, при што преземени се активности, меѓу другото, и посети на места (цитат) **„главно населени со Роми“**. Овој цитат и пораката пренесена од страна на Министерството во корелација со насловот на текстот, потполно ја потврдува тезата дека Ромите всушност се популацијата која ги произведува т.н. лажни азиланти и дека по преземените мерки на државата и ресорното министерство, бројката опаѓа.

Весникот „Коха“, во изданието од 11 април 2013 година, го објавува текстот со наслов **„Be planifikon rikthimin e vizave për Maqedoninë dhe Sërbine (ЕУ планира враќање на визите за Македонија и Србија)“**,

<http://koha.mk/aktuale/21231-be-ja-planifikon-rikthimin-e-vizave-per-maqedonine-dhe-serbine.html>.

Текстот го усвојува доминантниот наратив поврзан со визната либерализација и можноста за враќање на визите. Самиот наслов агресивно го држи вниманието за можноста за губење на безвизниот режим. Дека тој се поврзува со ромската популација, покажува следниов цитат: **„Многу баратели на азил од Србија и Македонија се Роми“**. Текстот продолжува да ја афирмира и стереотипната теза дека **„Тие се сметаат за економски емигранти кои не се политички прогонувани“**. Правењето разлика помеѓу политички и економски емигранти, за првите давајќи латентна оправданост, додека за вторите не во исто време профилирајќи ги како Роми. Авторот реферира на состојбата на државата во која Ромите не се дискриминирани политички, додека економскиот елемент по инерција го прифаќаат и тој го злоупотребуваат во насока на барање азил.

Весникот „Коха“, во изданието од 23 октомври 2012 година, го објавува текстот со наслов **„Kur policët e bëjnë vet ligjin (Кога полицајците сами го создаваат законот)“**,

<http://koha.mk/aktuale/18473-kur-policet-e-bejne-vet-ligjin.html>.

Текстот започнува со констатацијата дека безвизниот режим се злоупотребува, исто така, и од претставниците на институциите на Република Македонија. Со тоа авторите не ја отфрлаат тезата дека безвизниот режим се злоупотребува од страна на оние кои се обвинувани постојано. Текстот ја обработува темата за злоупотреба на моќта и надлежностите на овие институции и сите карактеристики на дискриминацијата, од расна профилација, па сè до бележење на патните исправи. Авторите пренесуваат изјави на жртви вратени од граница. Иако како една од причините за дискриминација во текстот е наведена расната профилација, земени се изјави само од страна на припадници на албанската заедница вратени од граница, а не и од ромската заедница, која е на директен начин најзасегната од овој проблем.

Текстот пренесува изјава на портпаролот на МВР, исто така, и на универзитетски професори од областа на правото и човековите права. Со тоа добива покритички пристап во однос на проблемот со дискриминацијата на Ромите на граница, но се добива впечаток дека критичкиот пристап на овој текст е последица на дискриминациските практики врз албанската популација. Текстот е пишуван во период кога и Ромите и Албанците беа спречувани да ја преминуваат границата со причина дека се потенцијални „лажни азиланти“. По одреден период, оваа практика се спроведуваше само врз ромската популација, дискриминациска практика која продолжува до денес.

Известувањето на интернет-порталот Република, албанска редакција

Порталот „Република“ во изданието од 12 ноември 2013 година го објавува текстот со наслов „Azilkërkuesit Rom, kthejnë vizat për Maqedoninë? (Барателите на азил Роми, ги враќаат визите за Македонија?)“,

<http://shqip.republika.mk/?p=113649>.

Овој текст претставува помпезно афирмирање на создадениот стереотип, на кого му треба посилно етаблирање и нормализирање. Не е чудно што овој наслов оди во весник кој се печати на албански јазик, меѓутоа политиката на управување со овој медиум е иста како онаа на редакцијата на македонски јазик. „Република“ е еден од медиумите кои се со најголем профит и тој се поврзува со провладините „Куир“, „Радио Слободна Македонија“.²⁰ Со ова, на некој начин, се детектира оркестрираната антиромска припаганда во јавниот дискурс. Насловот директно алудира на внатрешна поврзаност на поимите „лажни азиланти“, иако изразот „лажни“ не се спомнува, но во продолжение на реченицата на насловот се атрибуираат овие својства. Тоа што Ромите бараат азил во земјите-членки на ЕУ, тоа ги враќа визите за Македонија. Со тоа Ромите влегуваат во рамките на поимот „лажни азиланти“ и тие ја злоупотребуваат можноста за слободно патување, а со тоа им нанесуваат штета на останатите граѓани, вклучително и Албанците. Вака се резонираат синтезите од првото читање на насловот на овој текст.

Текстот во продолжение ја иследува веќе воспоставената дискурзивна стратегија на репродукција на многу стереотипи и дискриминаторски значења. Првиот параграф коментира околу зголеменото барање на азил од страна на граѓани на Македонија и Србија, нешто што според авторот ќе предизвика враќање на визите. Со насловот веќе се конкретизираше која група на граѓани, односно која етничка група, а тоа се Ромите кои ја претставуваат таа група која бара азил низ земјите на ЕУ.

Во вториот параграф отворено се пишува дека тие баратели на азил се од ромска етничка припадност. Тука не се ни спори колкав е процентот и бројот на тие баратели на азил, туку еднозначно афирмација на тезата дека тоа се припадници на ромската етничка заедница.

Третиот параграф, исто така, ја афирмира идејата дека Ромите се барателите на азил и опасност за визната либерализација на Македонија. Тука се проширува и дури географски, затоа што се вметнува геонимот Балкан, имено: „Ромите од Македонија и од Балканот одат во Германија...“. Со тоа, овој текст не им се обраќа само на македонските граѓани, туку и на граѓаните кои живеат надвор од границите на Република Македонија, а воедно зборуваат и албански јазик.

²⁰ Мери Јордановска, „Провладините медиуми формираа свој синдикат на новинари“, Призма, јули 26 2016 година, пристапено на 27 јули 2016 година, <http://prizma.birn.eu.com/mk/стории/провладините-медиуми-формираа-свој-синдикат-на-новинари>

На крај завршува со своевидна каденца и акцентирање на она што низ целиот текст се повторува. Текстот завршува со реченицата: „Според статистиката, бројот на барателите на азил од Македонија се зголемува секој месец. Од 247 во април, до септември оваа цифра ќе достигне 1.051“. Овој краен заклучок ги опфаќа поимите Роми, лажни азиланти и визна либерализација, иако тие не се појавуваат во синтаксичката артикулација. Не спорејќи ја тезата за тоа дека Ромите се барателите на азил и дека се само тие баратели на азил, овие бројки без разлика на нивната релевантност, претставуваат и некаква квантифицирачка дедукција и окончување на заклучокот кој се јавува прерано во текстот, т.е. во насловот. Уште позначајно е тоа што авторот на текстот не се повикува на ниту еден извор или институција од каде ја добива информацијата за таа цифра, иако претставува последна реченица и заклучок на целиот текст.

Известувањето на телевизијата Сител

Телевизијата „Сител“, во изданието од 14 октомври 2015 година, го објавува текстот со наслов „Конференција за правото на слобода на движење на Ромите на граничните премини“, <http://sitel.com.mk/konferencija-za-pravoto-na-sloboda-na-dvizhenje-na-romite-na-granichnite-premini>.

Авторот не се впушта во проблематизирање на тезите на давателите на интервјуа. Генерално, текстот се состои од три кратки интервјуа, каде новинарот ги пренесува изјавите на претставниците на ЕУ, Народниот правобранител и извршната директорка на Хелсиншкиот комитет. Изјавите се пренесени во форма на цитати дословно, без додатни коментари од страна на новинарот. Дел од цитатите се придружени со парафрази како сумирање на дадените искази.

Текстот носи универзални пораки на некој начин, елаборирање на смислата за мултиетничност и недискриминација. Го констатира феноменот на дискриминација врз правото на Ромите да ја преминат границата на државата, пред сè, врз етничка и расна основа. Во текстот ги нема изразите „лажни азиланти“ и „баратели на азил“.

Заклучоци

Оваа анализа имаше цел да ги испита начините на пренесување на медиумите околу проблемот на враќањето на Ромите од македонските граници како своевидна последица на визната либерализација. Хронолошки им пристапува на новинарските текстови на најчитаните дневни весници (Дневник, Утрински весник, Вест, Коха), интернет-порталот (Република, редакција на албански јазик) и најгледаните визуелни медиуми (Сител и Канал 5) и ги става во контекст на дискриминациските практики и прекршувањето на законите од страна на службените лица на граничните премини и ресорните министерства (МВР).

Анализирани се 25 текстови поврзани со темата, од кој еден текст отпадна од анализата поради неексплицитно идентификување на Ромите со т.н. лажни емигранти, односно именката Роми ја нема на ниту еден нивен текст (Канал 5).

Како метод за анализата е употребен критичкиот дискурзивен метод, со кој се идентификуваат идеолошките и дискурзивните слоеви кои ги носи иманентно еден текст или прилог. Цела архитектура на стереотипи и предрасуди кои ги наметнува една воспоставена медиумска агенда, која многу често и нема цел да ги репродуцира односите на моќ во општеството. Меѓутоа, многу често тие односи претставуваат дериват на несвесно применети содржини од известувачките политики и наративниот пристап на медиумските куќи, кои во либералната демократија претставуваат стожер на политичкиот и општествениот живот.

Медиумите по повод оваа тема (враќањето на Ромите од македонските граници и нивно врамување во контекст на баратели на азил) известувале динамично, во интервали, при што дел од медиумите имале понепристрасен однос во пренесувањето, некои не. Селектираните медиуми и текстови вметнати во оваа анализа ја следат воспоставената медиумска агенда во однос на темата на известување, ставајќи знак равенство помеѓу Ромите како етничка заедница во Македонија и „лажните азиланти“ како поим кој директно се поврзува со нив. Со тоа медиумите влегуваат во агенда на известување која е крајно штетна во однос на правата на Ромите кои еклатантно се прекршуваат на граничните премини. Може да се потенцира и недостигот на извори, особено прочистените архиви на телевизиите Сител и Канал 5, а со тоа и отежнување на аналитичкиот терен за обработка на оваа анализа.

Еден соодветен пример во оваа насока е дневниот весник „Дневник“, кој во текот на 2011 година известува трипати, во февруари, мај и во јуни. Написите почнуваат да го создаваат поимот „лажен азилант“ и создаваат органско единство на динамиката на пренесување. Овие текстови реферираат на единство на поимот „лажни азиланти“ и Роми, а со тоа и Ромите како можна опасност од укинување на безвизниот режим на Македонија и нејзините граѓани. Дневник продолжува со 2014 година (14 и 15 декември) со пренесување информации поврзани со Ромите. И овој интервал е, исто така, преполн со стереотипи кои веќе се нормализирани и прифатени без можност за нивна промена. Создава слика на Ромите како баратели на азил априори и стимулира сегрегациски импликации со стигматизирачки димензии во општеството.

Дневниот печатен весник „Вест“ ја следи антиромската медиумска агенда. И овој дневен печатен весник, како и претходно анализираниот (Дневник), во два интервали пренесуваат за проблемот на Ромите на граничните премини (известува во мај и јуни 2011 година и во март и ноември 2014 година, непотребно). Известувањето ја следи главно логиката на порамнување на идентитетот на Ромите и т.н. лажни азиланти. Текстовите се втемелени врз база на постоечки стереотипи, тие се репродуцираат, но и се зацврстуваат. Текстовите бележат главно негативен пристап и никаква критичка дискурзивна нота во нив околу поимот „лажни азиланти“.

Дневниот печатен весник „Утрински весник“ пренесува во август и октомври 2011 година и во април и октомври 2012 година. И овој печатен медиум ја одржува агендата на негативно врамување на ромската популација во насока на идентитетска корелација на Ромите и „лажните азиланти“. Авторите сакајќи да ги ублажат дискриминациските реферирања на странските авторитети, често укажуваат на мотивите на ромската популација поврзани со економскиот момент. Со тоа уште повеќе го зголемуваат стереотипниот меур.

Дневниот печатен весник на албански јазик „Коха“, двапати пренесува негативно контекстуално информирање околу проблемот со безвизниот режим и тоа во април 2012 година и во април 2013 година. Текстовите ги усвојуваат веќе поставените „општи“ места во дискурзивниот релјеф на известување и создавање свест. Интересно е што во 2011 година, проблемот со визната либерализација ги вклучуваше и Албанците. Од 2012 година, кога стереотипите околу ромското население се зголемија како „баратели на азил“ и загрозувачи на безвизниот режим, тогаш и овој дневен весник почна да пренесува за проблемот со визната либерализација. Текстовите анализирани од овој весник ги прифаќаат Ромите како категорија која ја загрозува визната либерализација и ги порамнуваат со категоријата „лажни азиланти“.

Интернет-порталот Република, редакција на албански јазик, претставува најеклатантен и најопиплив пример за тоа како еден текст кој по обем е краток, но според степенот стереотипен, но изобилува и со дискриминациско и со стигматизирачко врамување. Самиот наслов е стигматизирачки и имплицира непријателски емоции. Логиката е бинарна со конструкција на „Ромите ги враќаат границите“, границите се нашиот непријател, Ромите се нашиот непријател“. Текстот манипулира со поимите и со синтагмите „укинување на безвизниот режим“ и „Ромите се оние кои бараат азил“.

Известувањето на Сител телевизија се однесува само на еден настан во 2015 година. Тоа е конференцијата која се однесува токму на дискриминациските практики на македонските службени лица на границите во Македонија и нивното расно профилирање. Проблемот со најгледаните телевизии, меѓу другото, е во сегментот на архивирањето на прилозите. Имено, ниту една телевизија нема во својата архива прилози постари од една година.

Текстовите сакајќи да дадат образложение на мотивите на барателите на азил, се обидуваат да имаат балансиран пристап во информирањето. Проблемот со известувањето се јавува во моментот на усвојување на доминантниот дискурзивен пристап, без тој да се деконструира и да ги разгледа контекстите и перспективите поврзани со проблемот. Медиумите во овој случај останале само неми пренесувачи на стереотипите кои се множувале како последица на политички некоректниот пристап на македонските и на западноевропските институции.

Библиографија

2001. Council Regulation (EC) No. 539/2001 of 15 March 2001 listing the third countries whose nationals must be in possession of visas when crossing the external borders and those whose nationals are exempt from that requirement. [EC] No. 539/2001. Official Journal of the European Communities.

Годишен извештај за степенот на обезбедувањето, почитувањето, унапредувањето и заштита на човековите слободи и права 2015, извештај, Народен правобранител на Република Македонија, 2016 година, http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2015/GI_2015-za_pecat.pdf

Анализа на пазарот на радиодифузната дејност за 2012 година, анализа, Совет за радиодифузија на Република Македонија, 2013 година, http://www.avmu.mk/images/Analiza_za_radiodifuznata_dejnost.pdf

Анализа на пазарот на радиодифузната дејност за 2013 година, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, 2014 година, http://www.avmu.mk/images/Analiza_na_pazarot_za_2013.pdf

Human Rights of Roma and Travellers in Europe, Strasbourg: Council of Europe Publications, 2012. Monthly Report for the Situation of the Roma Rights in Macedonia (May-June 2011). Извештај, Roma rights forum “ARKA”, 2011.

Блажевска, Катерина, „Суспензијата на безвизниот режим е казна за граѓаните“, DW, 6 декември, 2013 година. Пристапено во април/мај 2016 година, . Höppner, Stephanie, “Visa exemptions for Roma, Sinti put the test”, DW, October 13, 2013, пристапено април/мај 2016 година, <http://www.dw.com/en/visa-exemptions-for-roma-sinti-put-to-the-test/a-16304000>.

Јордановска, Мери, „Провладините медиуми формираа свој синдикат на новинари“, Призма, 26 јули 2016 година. Пристапено на 27 јули 2016 година, <http://prizma.birn.eu.com/мк/стории/провладините-медиуми-формираа-свој-синдикат-на-новинари>.

Христов, Боби, „ЕП одобри можно враќање на визите, ако има злоупотреби“, 24 вести, 12 септември 2013 година. Пристапено во април/мај 2016 година, <http://24vesti.mk/ep-odobri-mozhno-vrakjanje-na-vizite-ako-ima-zloupotrebi>. Romalítico, “Migration of Roma in EU: The Case of Romani Asylum Seekers from Western Balkans”, Roma Policy Analysis, 2016, 1-7.

Kacarska, Simonida, Europeanisation through mobility: visa liberalization and citizenship regimes in the Western Balkans. University of Edinburgh, School of Law, 2012.

Parker, Ian, Qualitative Psychology: Introducing Radical Research. Maidenhead, England: Open University Press, 2005.

Banister, Peter, Qualitative Methods in Psychology: A Research Guide. Buckingham: Open University Press, 1994.

Анализа на случаи од стратешко застапување, Македонско здружение на млади правници (2016). „Кој може да лета за Германија“, Нова Македонија, пристапено во април 2016 година, <http://www.novamakedonija.com.mk/NewsDetal.asp?vest=62114725183&id=9&setlzdanie=23205>.

Анализирани текстови

„Белгија ја затвора азилантската приказна“, Дневник, 20 февруари 2011 година. Пристапено на 5 април 2016 година, <http://dnevnik.mk/?ItemID=36CF7F2E3EF7AE48BE96AC52AFD04D99>.

„Македонија да не ги затвора границите за Ромите-азиланти“, Дневник, 26 мај 2011 година. Пристапено на 2 април 2016 година, <http://www.dnevnik.mk/default.asp?ItemID=33FDF309747DFE4FB2E26378B656547F>.

Јовановска, Светлана, „Белгија за закани со визи за Македонците од септември“, Дневник, 10 јуни 2011 година. Пристапено на 2 мај 2016 година, <http://www.dnevnik.mk/?ItemID=B67B5CB642ADD041A0AAD7A7961FEC65>.

Коровешовска, Искра, „Има ли европска правда за Ромите?“, Дневник, 14 декември 2014 година. Пристапено на 5 мај 2016 година, <http://dnevnik.mk/?ItemID=C69B6F16F4A6514092B6F96D4594648B>.

Коровешовска, Искра, „ЕУ има проблем со азилантите, а ја притиска Македонија“, Дневник, 14 декември 2014 година. Пристапено на 15 април 2016 година, <http://dnevnik.mk/?ItemID=F3CB8FD3A6E4F34195BEEF5D777EFE47>.

Дуридански, Д., „Визите ќе се вадат само во една амбасада“, Вест, 19 мај 2011 година. Пристапено на 10 мај 2016 година, <http://www.vest.mk/?ItemID=2AFE903159EA3F46BE91ECB22206D435>.

„Во мај зголемен бројот на македонски баратели на азил во Швајцарија“, Вест, 8 август 2011 година. Пристапено на 15 мај 2016 година, <http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=332E09B42195E14F9A75B2624EB8B384>.

„Осум години затвор за транспорт на азиланти", Вест, 26 декември 2013 година. Пристапено на 9 мај 2016 година,

<http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=FF8413C176C8DE4CA60EFC049B5A5108>.

„Азилантите ќе се враќаат дома за една недела", Вест, 19 март 2014 година. Пристапено на 25 април 2016 година,

<http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=18B796D5466D9E43B81222F527AA5B25>.

Ѓорѓиевска, М., „Ромите ќе си ги палат пасошите", Вест, 9 ноември 2014 година. Пристапено на 25 април 2016 година,

<http://www.vest.mk/default.asp?ItemID=44FED39459DC85429205BA945A5C6EA6>.

„Забранет излез за Ромите од Македонија?", Утрински весник, 9 август 2011 година. Пристапено на 24 април 2016 година,

<http://www.utrinski.mk/?ItemID=B26D1B0EF6CFF646A5B85E69D654F839>.

„Несаканите гости од Македонија, европски проблем", Утрински весник, 17 октомври 2012 година. Пристапено на 24 април 2016 година,

<http://www.utrinski.mk/?ItemID=37647D5F5F6B7D439C61C7BD661DA818>.

„Јанкулошка: - Се намалува бројот на лажни азиланти", Утрински весник, 11 април 2012 година. Пристапено на 20 април 2016 година,

<http://www.utrinski.mk/default.asp?ItemID=376D69C95B14E04EA5F5C4920D50B69E>.

Бојаџиски, Иван, „На граница треба пасош, а не бела кожа", Утрински весник, 25 октомври 2012 година. Пристапено на 10 април 2016 година,

<http://www.utrinski.mk/?ItemID=F2FEDEBFC92E3A4C935E4AB1C10134E5>.

„Bie Numri i Azilkerkuesve Të Rremë", Koha, 11 април 2012 година. Пристапено на 10 мај 2016 година, <http://koha.mk/aktuale/13374-bie-numri-i-azilkerkuesve-te-rreme.html>.

„BE-ja Planifikon Rikthimin e Vizave Për Maqedoninë Dhe Serbinë", Koha, 11 април 2013 година. Пристапено на 10 мај 2016 година,

<http://koha.mk/aktuale/21231-be-ja-planifikon-rikthimin-e-vizave-per-maqedonine-dhe-serbine.html>.

„Azilkerkuesit Rom, kthejnë vizat për Maqedoninë?", Република, 12 ноември 2013 година. Пристапено на 5 мај 2016 година, <http://shqip.republika.mk/?p=113649>.

„Конференција за правото на слобода на движење на Ромите на граничните премини", Сител, 14 октомври 2015 година. Пристапено на 5 мај 2016 година, <http://sitel.com.mk/konferencija-za-pravoto-na-sloboda-na-dvizhenje-na-romite-na-granichnite-premini>.

Memedaliu, Vedat и Ivanovski, Ilir, „Kur Policët E Bëjnë Vet Ligjin“, Koha, 23 октомври 2012 година.
Пристапено на 20 април 2016 година,
<http://koha.mk/aktuale/18473-kur-policet-e-bejne-vet-ligjin.html>.